тестування залишкових знань студентів; перевірка результатів тестування здійснюється автоматично; процес тестування контролюється за допомогою системи відеоконференцзв'язку; існує можливість миттєво вирішувати всі проблемні питання, пов'язані з організацією тестування; автоматично порівнюються результати попереднього та поточного тестування.

Список використаних джерел

1. http://znmc.org.ua/news/vivchennja_rivnja_zalishkovikh_znan_ta_kontrol_za_jakistju_navchalnogo_procesu/2010-09-03-91

2. Глазунова О.Г. Інформаційні технології вимірювання залишкових знань студентів//Інноваційні комп'ютерні технології у вищій школі: Матеріали 3-ї науково-практичної конференції. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2011. – с.88-93.

3. Опалко К.С. Контроль знань у навчальному процесі агроколеджів. http://intkonf.org/opalko-ks-kontrol-znan-u-navchalnomu-protsesi-agrokoledzhiv/

УДК 794 + 796

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ РУХЛИВИХ ІГОР

З.М. Діхтяренко , канд. пед. наук,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

Ключові слова: *рухливі ігри, психолого-педагогічна класифікація, фізичні та вольові якості, інтенсивність, вікова категорія, стать, малі фольклорні форми, ігри з елементами футболу.*

Ключевые слова: *подвижные игры, психолого-педагогическая классификация, физические и волевые качества, интенсивность, возрастная категория, пол, малые фольклорные формы, игры с элементами футбола.*

Keywords: *outdoor games, psycho-pedagogical classification, physical and volitional qualities, intensity, age category, sex, small folk forms with elements of soccer games.*

Постановка проблеми. Вивчаючи історичне походження та зміст рухливих ігор через різноманітні джерела, неодноразово переконуємося у тому, що для будь-якого віку вони дуже різноманітні. Через рухливі ігри діти вивчають та закріплюють складне для них явище – життя у дитячому та дорослому суспільстві. Тому ці ігри мають для кожної підростаючої особистості як суттєві, так і другорядні ознаки. Для створення нової класифікації рухливих ігор передбачаємо: вивчення, усвідомлення і визначення схожості між різними іграми, їх об'єднання за спільними ознаками у певні групи, види і підвиди, отже, здійснення класифікації.

Мета статті – узагальнивши дослідження з походження класифікацій рухливих ігор, розробити власну класифікацію рухливих ігор.

Завдання статті:

1. Виділити з теорії і практики дослідників, які приділяли увагу класифікаціям рухливих ігор.

2. Узагальнивши знання, розробити власну класифікацію рухливих ігор.

Аналіз джерел і публікацій. Дослідивши відомі нам джерела, можна стверджувати, що спроб класифікувати ігри у різні часи було чимало, як дослідниками, так і педагогами, психологами, лікарями (П. Филитис «Подвижная школьная игра» (1894); Е.А. Покровский «Детские игры, преимущественно русские» (1895); М.И. Покровская «О детских развлечениях. Их психологическое и гигиеническое значение» (1896); А. Коллоца «Детские игры. Их психологическое и педагогическое значение» (1909); Э.А. Клапаред «Психология ребенка и экспери-ментальная педагогика» (1911); К. Грос «Душевная жизнь ребенка» (1916); А.А. Бриедис «Подвижные игры для I–IV классов» (1961); Е.С. Вільчковський, В.І. Страшинський «Рухливі ігри в школі» (1971); Л.В. Былеева, И.М. Коротков, В.Г. Яковлев «Подвижные игры» (1974); Е.С. Вільчковський «Рухливі ігри в дитячому садку» (1989); О.Я. Кругляк «Рухливі ігри та естафети в школі» (2008) та ін.). Безумовно, всі класифікації ігор, які запропоновані авторами різних наукових шкіл у різні часи варті уваги: 1) попередньо розроблені класифікації – це підґрунтя для створення нових класифікацій; 2) нові класифікації узагальнюють попередні знання про особливості групування ігор і є цікавими за структурою та змістом; 3) кожна класифікація має право на існування. Проаналізувавши відомі нам класифікації рухливих ігор, визнаємо, що класифікація дослідника С.Б. Мудрика [1], на нашу думку, є найбільш повним поєднанням усіх вище наведених класифікацій.

Отже, класифікація рухливих ігор науковця С.Б. Мудрика [9] доповнюється такими ознаками: 1) інтенсивність (низька, середня, висока), 2) вікова категорія (школярі 1–11 класів), 3) стать (хлопчики та дівчатка), 4) переважаючий прояв вольової якості (одна або декілька вольових якостей: цілеспрямованість, ініціативність, дисциплінованість, самостійність, рішучість, наполегливість, витримка, організованість, діловитість, сміливість, мужність і т.д., притаманні одній грі), 5) малі фольклорні форми (загадки, заклички, жеребкування, лічилки, мирилки, примовки, скоромовки тощо), 6) час і місце проведення; 7) авторські ігри (з елементами футболу), які визначають рівень розвитку фізичних якостей (швидкість, витривалість, гнучкість, сила, спритність, швидкісно-силова якість); 8) авторські ігри з елементами футболу (Діхтяренко З.М. Рухливі ігри та естафети з елементами футболу // Фізичне виховання в школі: Науково-методичний журнал. – К.: Педагогічна преса. – 2005. – № 1. – С. 18-20). У кожній рухливій грі з елементами футболу вказано: значення гри, інтенсивність, інвентар та обладнання, місце проведення, зміст, правила, шикування (графічний малюнок) (табл. 1). До кожної групи ігор здійснено розподіл домінуючої фізичної якості: швидкість, витривалість, гнучкість, сила, спритність, швидкісно-силова якість.

Класифікація рухливих ігор за характером рухової діяльності та впливом на розвиток фізичних і вольових якостей (відповідно до програмових вимог можна використати всі фізичні вправи за ознаками переважного впливу на прояв фізичних якостей у вигляді ігор для вивчення їх впливу на організм, розвитку та удосконалення відповідних фізичних якостей, виховання вольових якостей: наполегливості, рішучості, витримки тощо):

1. Ігри, які визначають рівень розвитку фізичних якостей: а) швидкість – короткочасне виконання рухових дій із максимальною швидкістю (наприклад, гра «Хто швидше?, або естафетний біг»). Ця фізична якість розвивається під час усіх рухливих ігор великої інтенсивності; б) *витривалість* – тривале виконання рухових дій без перерви для відпочинку, неодноразове виконання до втоми (наприклад, гра «Витривалі бігуни»). Ця фізична якість розвивається під час ігор з елементами ходьби, бігу, прикладних вправ, боротьби, танцю та футболу; в) *гнучкість* – передбачає виконання рухових дій із максимальною амплітудою (наприклад, гра «Ведмеді на полюванні»).

Ця фізична якість розвивається під час ігор із елементами ЗРВ, ходьби, прикладних вправ, рівноваги, акробатики, боротьби, танцю, футболу; г) *сила* – короткочасне виконання рухових дій із подоланням опору (наприклад, гра «Естафети павуків»). Ця фізична якість розвивається під час ігор зі стрибками, з метанням, у воді, взимку; з елементами прикладних вправ, з рівноваги, акробатики, боротьби, футболу; д) *спритність* – передбачає перебудову рухової діяльності у зв'язку з ситуаційними змінами під час складнокоординаційних дій або незвичайних вихідних положень верхніх та нижніх кінцівок (наприклад, «Хто швидше?, або естафетний біг»). Ця фізична якість розвивається під час усіх рухливих ігор; е) *швидкісно-силова якість* – докладання максимальних зусиль за короткий проміжок часу (наприклад, гра «Молодці-стрибунці»). Ця фізична якість розвивається під час ігор зі стрибками.

2. *Ігри з елементами стройових вправ* («До своїх прапорців», «В шеренгу шикуйсь», «Клас, струнко», «Виклик номерів», «Слухай сигнал», «Вітер і флюгери», «Чия ланка швидше зберється?», «У дітей чіткий порядок» та ін.) своїм змістом і діями спрямовані на організацію учнів під час уроку та можуть використовуватися у будь-якій його частині. Вони стимулюють виховання в учнів організованості, дисциплінованості та розвивають увагу, навички колективних дій. При використанні цих ігор у школярів засвоюються поняття: стрій, шеренга, колона, коло, направляючий, замикаючий тощо. Вони формують правильну поставу та точність рухів. *Шикування* та *перешикування* є стимулом до виконання швидких правильних дій. Домінуючі фізичні якості: спритність та швидкість.

3. *Ігри з елементами загальнорозвивальних вправ* («Уважні сусіди», «Карлики і велетні», «Батько і діти», «Мак», «Шевчик», «Дрова», «Адам і Єва», «Розбите яєчко», «Ой вийтеся, огірочки», «Боротьба кажана з вітром», «Кіт потягується», «Гуси на воді», «Пташка», «Мокрий кіт», «Пузир», «Боцюн і криниця», «Заборонений рух» та ін.), які поділяються на дві групи. До першої групи увійшли ігри, які охоплюють усі великі *групи м'язів*, ці ігри проводять у першій частині уроку, щоб підготувати дитячий організм до максимальних фізичних навантажень в основній частині уроку та запобігти травматизму школяра. Це колективні ігри «Батько і діти», «Мак», «Шевчик», у яких використовується велика кількість рухів, але кожний рух повторюється багато разів, та ігри-імітації явищ природи, звірів, птахів, праці людей --«Боротьба кажана з вітром». Під час проведення таких ігор у дітей добре розвивається уява, увага, вони можуть швидко перевтілюватися в обрані образи. Ігри з елементами ЗРВ забезпечують засвоєння учнями різноманітних рухів, активізують роботу різноманітних м'язів, сприяють їх зміцненню, покращують рухливість суглобів, підвищують діяльність внутрішніх органів, поліпшують поставу та координацію, посилюють організованість, дисципліну, виробляють навички до узгодження колективних рухових дій. До другої групи увійшли ігри, що тонізують м'язи тулуба, рук та ніг. Це ігри низької інтенсивності: «Пузир», «Пташка» тощо. Вони застосовуються тоді, коли певна група м'язів отримала відповідне навантаження. Домінуючою фізичною якістю є швидкість, потім – спритність та гнучкість.

4. *Ігри з ходьбою* («Снайперська ходьба», «Котики», «Петре, де ти?», «Жмурки», «Панас», «Підхід вартових», «Звідки ти?», «Гарбуз», «Огірочки», «Міст», «Нічний марш», «Дуб чи береза», «Подоляночка» та ін.). Ходьба є природним рухом і займає одне з основних місць у фізичному вихованні дітей молодшого шкільного віку. Важливо проводити такі ігри із зав'язаними очима, бо вони сприяють формуванню правильної постави та красивої ходьби у дітей. Якщо спостерігати за ходою людей, які не бачать, то можна помітити, що вони при ходьбі завжди тримають спину рівно, плечі розвернутими. У давнину часто грали в ігри з закритими очима: «Панас», «Жмурки». Ігри з ходьбою бажано проводити щодня у різних умовах *грунту* та *рельєфності*. В іграх з ходьбою можна використовувати різні *предмети*. Домінуючою фізичною якістю є витривалість, на другому місці – спритність та гнучкість.

5. *Ігри з бігом* («Два морози», «Змі-

ни прапорець», «Дожени свою пару», «Іду на Ви!», «Гуси», «Пень», «День і ніч», «Хатина», «Регіт», «Дуб», «Запорожець на Січі», «Панас», «Проводи русалки», «Скажений бугай», «Рибалки і риби», «Квачі парами», «Кіт і мишка», «Доганяй, втікаючи», «Ворон», «Воробей», «Дикі кози», «Яструб», «У колдуна», «Хрещик», «Лисиця і заєць», «Сірий кіт», «Кавуни», «Мур», «Ковбаса», «Біг по коридору», «Біг з перешкодами», «Третій зайвий», «Зустрічні старти», «Естафетна паличка», «Потяг» та ін.) формують навички вільного бігу із дотриманням правильної постави, збільшують навантаження на м'язовий апарат, на дихальну та серцево-судинну систему. Дослідження показують, що витривалість, спритність, швидкість як домінуючі фізичні якості розвиваються у молодшому шкільному віці, а їхнім критерієм є інтенсивність рухової дії. Ігри із бігом поділяться на дві групи: 1 група – ігри («Гуси», «День і ніч», «До цілі» та ін.), які сприяють розвиткові швидкості у дітей. Вони передбачають максимальну інтенсивність і частоту рухів упродовж короткого проміжку часу – не більше шести секунд. Відстань між гравцями і предметами у таких іграх не повинна перевищувати 20 метрів. Це сприяє збільшенню швидкості одинарних простих рухів і частоти рухів у локомоторних, тобто тих, що пов'язані з переміщенням усього тіла у просторі, у діях. 2 група – ігри («Рибалки і риби», «Квачі парами», «Кіт і миша», «Дзвоник» та ін.), які сприяють підтримці належної фізичної працездатності організму. Вони характеризуються тим, що упродовж тривалого часу необхідно проявити наполегливість для досягнення необхідної мети. Але діти молодшого шкільного віку не відрізняються високим рівнем розвитку фізичної витривалості. Втомлюваність організму (почервоніння обличчя, задишка, прискорення серцебиття, уповільнення рухів) під час гри настає через 4–9 хвилин (це залежить від змісту гри та фізичної підготовленості дітей). Для відновлення функціональних можливостей організму потрібно робити недовготривалі перерви (1–2 хвилини). Лише після цього гру можна поновлювати або пропонувати іншу, що відповідатиме емоційно-психічному стану дітей.

6. *Ігри зі стрибками* («Горобці-стрибунці», «Вудочка», «Човник», «Поле чудес у спорті», «Вовк і кози», «У довгі лози», «Переправа через річку», «Струмок», «Гречка», «Тинок», «У річку, гоп», «Спутані коні», «Півник», «Стрибки по купинках», «Гігантський крок», «На одній нозі по прямій», «Абетка», «Естафета з стрибками через гімнастичну лаву», «Стрибки командою» та ін.) характеризуються короткочасними швидкісно-силовими напруженнями м'язів ніг. Вони проявляються у режимах м'язового скорочення і забезпечують швидке переміщення тіла та його ланок у просторі. Максимальним вираженням таких рухових дій є так звана вибухова сила, під якою розуміється дія максимальних напружень протягом мінімально короткого проміжку часу. За даними досліджень та практики, молодші школярі набагато краще переносять швидкісно-силове навантаження при застосуванні вправ та ігор стрибкового характеру. Під час стандартного уроку, на якому вивчається техніка певного стрибка, учні повторюють вправу у середньому до десяти разів, тоді як в іграх («Вовк і кози», «У довгі лози», «Переправа через річку», «Струмок» та ін.) виконують 25–45 стрибків з максимальним напруженням м'язів ніг. Отже, рухова активність у грі набагато вища. На уроці витрачається багато часу на черговість виконання вправи (стрибають 1–4 учні) та на її пояснення (коли вчитель пояснює, а всі діти чекають команди для виконання стрибка). У грі швидка зміна подій змушує дітей виконувати багато стрибків, вкладаючи всю свою енергію у кожний з них. Ігри зі стрибками сприяють зміцненню опорно-рухового апарата та функціональному розвитку серцево-судинної та дихальної систем. У молодшому шкільному віці потрібно проводити рухливі ігри з подоланням маси власного тіла – *стрибки у довжину, висоту, через предмети, які закріплені на місці або рухаються.*

Домінуючими фізичними якостями є швидкість і сила, а також спритність.

7. *Ігри з метанням* («Хто далі кине?», «Сніжками у гилку», «Влучай у м'яч», «Закидати гранатами», «Бабу перевозити», ▷

«Хто далі кине», «Влучний стрілець», «Захисник фортеці», «Пошивай», «Квач з м'ячем», «Штандер», «Квочка», «Круговий», «На полюванні», «Мисливець і качки», «Перепелиця», «Мушка», «Шкандибки», «Бабок», «У скраклі», «Вибий ведучого», «Влучно у ціль» та ін.) потребують певної координації рухового апарата, вміння розраховувати силу і точність кидка залежно від відстані та розміщення цілі у просторі (рухома чи нерухома, горизонтальна або вертикальна). Отже, вони передбачають складні рухові реакції, які важкі для школярів. Тому ігри з метанням поділяємо на *прості* та *складні*. *Прості* – ігри, у яких метання виконується *з місця* на дальність: «Хто далі кине», «Влучений стрілець», «Захисник фортеці» та ін. До *складних* відносимо ігри з реакцією дітей на об'єкт, що *рухається*, та реакцією вибору. Для розвитку та удосконалення у дітей здатності швидко фіксувати очима предмет, що рухається, необхідно використовувати ігри з великими м'ячами («Квач з м'ячем», «Штандер», «Сніжками у гилку» та ін.) і малими («Квочка», «Мисливець і качки», «Вибий ведучого», «Влучай у м'яч» та ін.) та з палицями («Перепелиця», «Циганка» та ін.). Під час кидка спрацьовують: зоровий аналізатор, який контролює політ м'яча; центральна нервова система (ЦНС), яка об'єктивно оцінює результат кидка та оперативно порівнює м'язову силу, щоб внести потрібні корективи при наступних кидках – найточніше вибирати відстань і ціль. Високе фізичне та психологічне навантаження спостерігається при поєднанні метання з бігом, стрибками, силовим єдиноборством. Поліпшення просторової точності рухової орієнтації рук і плечового поясу позитивно впливають на розвиток координації рухів. Домінуючою фізичною якістю є сила, а згодом – спритність.

8. *Ігри з елементами прикладних вправ* (лазіння, перелізання, переповзання): «Пожежники на навчанні», «Мисливці і мавпи», «Птахи у клітці», «Розвідники», «Дістати сало», «Курочка і горошинки», «Стовп», «Хто швидше добіжить до прапорця?», «Повінь», «Скалолаз», «Кубло», «Незграбний ведмідь», «Западня», «Павук», «Куниця і білки», «Підвісний міст», «Тунель», «Спритний вуж» та ін.), а саме: *лазіння* – пересування по гімнастичній драбині, лаві (однойменним та різнойменним способами), канату; *перелізання* (різна висота перешкод); *переповзання та пересування* по підлозі (землі) у положенні лежачи на грудях або навколішки. Ці ігри є дієвим засобом розвитку м'язів плечового поясу, сили м'язів верхніх та нижніх кінцівок. Ігри з *лазінням* («Дістати сало», «Стовп», «Скалолаз» та ін.) мають в основному силовий характер і містять у собі різні способи пересування по підлозі, по приладах (у природі по деревах, висячих або лежачих колодах, горах тощо) за допомогою рук і ніг або тільки рук. Для школярів різного віку потрібно контролювати час гри та подолання різної висоти знаряддя (канат, драбина, стовп, колода, гімнастична лава), щоб не порушувати частоту серцевих скорочень, частоти дихання, напруження грудної клітки. Навантаження збільшувати поступово. Ігри з *перелізанням* можуть використовуватися як з місця, так і з розбігу («Незграбний ведмідь», «Павук» та ін.). У першому випадку (з місця) розвивається сила, а у другому (з розбігу) – спритність. Ігри з переповзанням («Підвісний міст») мають велике прикладне значення. Ці ігри прості, хоч пов'язані з витратою значних зусиль. Розвиваємо в іграх силу, гнучкість, спритність, потім – витривалість, швидкість.

9. *Ігри з елементами рівноваги* («Бузьки», «Два цапки», «У зоопарку», «Гойдалки», «Журавель», «Ластівка», «Навперевагу», «Жук», «Рак-неборак», «Пересування на бочці», «Дресирування звірів», «Метелиця», «Круть-верть», «Млин» та ін.) покликані розвивати уміння утримувати стійке положення тіла на різних опорах, тобто сприяти поліпшенню загальної рухової координації. Умовою для збереження рівноваги є розміщення центру ваги над площею опори, бо чим більша площа опори і нижче центр ваги, тим стійкіша рівновага. Ігри, пов'язані з елементами рівноваги, поділяємо на статичні, динамічні та мішані. Статичні ігри передбачають розвиток уміння утримувати рівновагу на місці («Гойдалки», «Навпереваги» та ін.); динамічні – за умо-

ви пересування по приладах і підлозі (землі) («Жук», «Рак-неборак» та ін.); мішані – після виконання визначеної кількості рухових дій («Млин», «Круть-верть» та ін.). Розвитку просторової орієнтації і вестибулярного апарата у молодшому шкільному віці сприяє ходьба по накресленій лінії, по лаві і колоді різними способами. Розвиваємо в іграх силу, координацію та гнучкість, а потім – спритність.

10. *Ігри з елементами акробатики* («Акробати», «Тунель», «Колобочок», «Краб», «Каракатиця», «Перекотиполе», «Розпечене колесо», «Павук», «Жабка», «Качалка», «Дзвін» та ін.) – це складні рухові дії, які потребують уміння школярів координувати свої рухи. Вони сприяють удосконаленню функцій вестибулярного апарата і розвитку просторової орієнтації, а також розвитку сили, швидкості, наполегливості, точності рухів, відчуття рівноваги при зміні положення тіла, покращують гнучкість тіла, зміцнюють серцево-судинну і дихальну системи. До ігор з елементами акробатики входять дві групи вправ: *динамічні* – перекати, перекиди, перевороти («Акробати», «Краб», «Каракатиця», «Перекотиполе», «Розпечене колесо» та ін.) та *статичні* – стійки, шпагати, парні та групові вправи («Павук», «Жабка», «Качалка», «Дзвін» та ін.). Ігри з елементами акробатики застосовуються в іграх-естафетах. Розвиваємо в іграх силу, гнучкість, спритність.

11. Головна мета *ігор з елементами боротьби* («Тягни у коло», «Сильна хватка», «Боротьба за палицю», «Бій за територію», «Боротьба вершників», «Задній хід», «Буряк», «Тягти бука», «Ріпка», «Коромисло», «Відьма», «Бій півнів», «Кіт у мішку», «Княжий острів», «Дружина і татари», «Перетягування по лінії» та ін.) – розвиток м'язової сили однієї з основних фізичних здібностей людини, під якою розуміють здатність долати зовнішню опірність або протидію за допомогою м'язових зусиль. Для дітей шкільного віку силові вправи потрібно застосовувати (на початковому етапі) в обмеженій кількості. Звернемо увагу, що будова тіла молодших школярів постійно потребує помірних навантажень і короткочасних швидкісно-силових напружень. Описаний вид ігор поділяємо на три групи: а) *ігри, у яких рухові дії повторюються до вираженої втоми* («Тягти бука», «Коромисло», «Дружина і татари», «Бій за територію» та ін.). Повторювані зусилля дозволяють створити значне силове навантаження у м'язах, але тільки у кінцевих повтореннях; б) *ігри з одноразовим максимальним навантаженням на м'язи* («Буряк», «Ріпка», «Відьма» та ін.). У таких іграх рух має відносно постійну швидкість (відірвати або підняти партнера, який сидить на підлозі тощо) і виконання цих вправ потребує силового напруження із затримкою дихання; в) *ігри на силу, яка проявляється з максимальною швидкістю* («Бій півнів», «Кіт у мішку», «Княжий острів» та ін.). Вони сприяють розвиткові швидкісно-силової якості. Систематичне проведення рухливих ігор у молодшому шкільному віці забезпечить формування основних груп м'язів верхніх і нижніх кінцівок, плечового пояса, спини і живота. Розвиваємо силу, швидкість, гнучкість, витривалість і спритність.

12. *Ігри з елементами танцю* («Сива шапка», «Женчичок», «Гоп-скок», «Метелиця», «Трійки», «Перепілочка», «Заїнько», «Подоляночка», «А ми просо сіяли, сіяли» та ін.) формують правильну поставу та легку ходу; у них використовуються кроки різних танців, які відрізняються один від одного ступенем координаційної складності, характером та манерою виконання. Поєднання музики з грою (наприклад, в іграх «Сива шапка», «Гоп-скок», «Метелиця» та ін.) посилює виразність і граціозність рухів, сприяє розвиткові слуху і чуття ритму у дітей, допомагає засвоїти різні танцювальні позиції (положення, що фіксує початок і закінчення танцювального руху), ходьбу під музику або пісню, танцювальний крок на носках, крок з підскоком, приставний крок (виконується в танцювальному ритмі), крок з приступом, подвійний ковзний крок, крок галопом в бік і крок польки. Діти, слухаючи музику, узгоджують з нею свої рухи у грі. Танці з іграми несуть у собі глибокі смислові навантаження і мають конкретно визначену мету, для здійснення якої виконуються різноманітні завдання, що поступово ускладнюються, періодично повторю-

ючись в іншій ігровій ситуації. Отже, спостерігається взаємозв'язок фізичного розвитку та розумових здібностей. Розвиваємо гнучкість, спритність, витривалість.

13. *Ігри на воді* («Морський бій», «Мисливці і качки», «Швидкий краб», «Коловорот», «Крокодил», «Колода», «Щупаки», «Невід», «Квачі», «Морж», «Водяна змія», «П'явка», «Підводники», «Дельфіни», «Хто перший», «Море хвилюється», «Рибалки», «Щука», «Брід», «За м'ячем уплав», «Хто швидше?» та ін.) є ефективним засобом фізичного виховання дітей шкільного віку. Це один із найцінніших видів вправ, які фізично розвивають, загартовують, масажують тіло тощо. Ігри на воді проводяться у два етапи: 1) *на мілині* («Морський бій», «Мисливці і качки», «Брід», «Море хвилюється», «Рибалки», «Щука», «Швидкий краб», «Коловорот», «Крокодил» та ін.), щоб діти позбулися страху води та навчилися контролювати власні дії у воді; 2) *на глибині* («Хто швидше?», «Колода», «Невід», «Квачі», «За м'ячем уплав» та ін.), де школярі вчаться триматися на воді, а також пересуватися під водою. Навантаження на дихальні м'язи збільшується під час виконання вдиху та видиху (якщо видих виконується під водою), бо дитячому організму доводиться докладати більше зусиль, ніж під час дихання на суші. Подібні вправи є добрим засобом тренування дихального апарата, постановки глибокого та ритмічного дихання. Вода розвантажує хребет, розслабляє м'язи, змушує працювати ті, які у звичайних умовах були майже бездіяльні, дозволяє відчути силу у рухах. Оздоровчий вплив рухливих ігор на воді надзвичайно великий: активізується діяльність усіх органів і систем; підвищуються рівень обмінних процесів і загальна опірність організму негативним впливам зовнішнього середовища. Домінуючими фізичними якостями є витривалість і спритність, на другому місці – сила та швидкість.

14. *Ігри взимку (на лижах)* («Наздожени втікаючи», «Буксировка», «Квач на лижах», «Лижник без палиць», «Трійки», «Стогони», «Хто далі», «Шеренгою з гірки», «Мисливець на полюванні», «Збери прапорці», «Живий ланцюг», «Доганяли по колу», «На одній лижі», «На лижах із гірки», «На буксирі» (два варіанта), «З гори у ворота» та ін.) у дітей шкільного віку формують уміння та навички пересуватися ковзним кроком, спускатися з пагорбів різної висоти та підніматися на них. Такі ігри можна умовно поділити на дві групи: а) *ігри на рівнині* («Наздожени втікаючи», «Буксировка», «Доганяли по колу», «Квач на лижах», «На одній лижі», «Живий ланцюг», «На буксирі» (два варіанта), «Лижник без палиць» та ін.), які розвивають швидкість і витривалість, узгодженість рухів рук і ніг при ковзанні на лижах; б) *ігри на пагорбах* («Стогони», «Збери прапорці», «На лижах із гірки», «Хто далі», «Шеренгою з гірки», «Мисливець на полюванні» та ін.), які регулюють роботу вестибулярного апарата, координують рухи, розвивають рішучість і сміливість. До ігор на лижах можна віднести народні ігри з бігом і метанням, які використовуються влітку та взимку. Під час ігор на лижах діти дихають свіжим, прохолодним повітрям, у результаті чого підвищується опірність організму до простудних захворювань верхніх дихальних шляхів. Чисте, морозне повітря гартує організм, підвищує працездатність і витривалість. При пересуванні на лижах працюють усі основні групи м'язів, що підсилює дихання та кровообіг. Динамічна робота ніг при ходьбі на лижах сприяє зміцненню та формуванню стопи, допомагає попередити розвиток плоскостопості. Гарний краєвид створює добрий настрій, позитивно впливає на нервову систему школярів. Домінуючими фізичними якостями є витривалість і сила, на другому місці – спритність та швидкість.

15. *Ігри з елементами футболу* («Злови м'яч», «Удар на точність», «М'яч у коло», «Рикошет», «Перехоплення м'яча», «М'яч по колу», «Влучити у ціль», «Зустрічна естафета», «Гра у квадраті», «М'яч через тунель» та ін.) своїм змістом і діями спрямовані на організацію учнів під час уроку або у позаурочний час. Вони стимулюють формування в учнів морально-вольових якостей, навичок в індивідуальних, групових та командних діях гравців, спрямовані на досягнення визначеної мети. Використання рух-

ливих ігор із елементами футболу передбачає засвоєння таких понять, як *техніка пересування* (групи прийомів: *біг* – основний засіб пересування у футболі (звичайний, спиною вперед, з хресним і приставним кроками); *стрибки* – складова частина у техніках окремих ударів, зупинок м'яча ногою, грудьми, головою та деяких фінтів (прийоми виконання стрибків: поштовх однією та двома ногами); *зупинки* – ефективний засіб зміни напрямку руху (прийоми виконання зупинки: стрибком і випадом); *повороти* – складова частина техніки виконання деяких способів ударів, зупинок, ведення та фінтів (прийоми виконання поворотів: переступанням, стрибком, поворотом на одній нозі, у сторони та назад); *техніка володіння м'ячем* (групи прийомів: *удари по м'ячу* (ногою: внутрішньою стороною стопи; внутрішньою, середньою та зовнішньою частинами підйому; головою; головою у стрибку та без стрибка); *зупинка м'яча* (внутрішньою частиною стопи; підошвою; середньою та зовнішньою частинами підйому, стегном; животом; грудьми; головою); *ведення м'яча ногою* (середньою та зовнішньою частинами підйому; носком, внутрішньою частиною стопи та стегном); *вкидання м'яча*: з-за бокової лінії на точність; у ноги партнеру, який стоїть, або йому на хід; обманні рухи (фінти з м'ячем (комбіновані фінти) і без м'яча (обманні рухи тулуба); «відходом»; випадом; з переносом ноги через м'яч; з ударом по м'ячу ногою; з ударом по м'ячу головою; *зупинкою м'яча* ногою; «зупинкою» грудьми і головою; *імітація* удару по м'ячу ногою з тим, щоб піти від суперника вправо чи вліво; *відбір м'яча* (повний та неповний); у випаді; поштовхом плеча; у підкаті: вибиванням у суперника, що рухається назустріч, зліва та справа від гравця; *техніка гри воротаря* групи прийомів: ловля м'яча (зверху; знизу або збоку; в падінні); відбивання (однією та двома руками: передпліччям; долонями); переводи (на місці, в русі, в стрибку, після переміщення); кидки м'яча (однією та двома руками). Ігри з елементами футболу сприяють формуванню правильної постави та точності рухів, розвитку спритності та швидкості. Під час проведення таких ігор та естафет потрібно враховувати фізичну, технічну, тактичну та психологічну підготовку школярів. Домінуючими фізичними якостями є спритність, витривалість та гнучкість, допоміжними – сила та швидкість. Узагальнену класифікацію рухливих ігор за характером рухової діяльності та впливом на розвиток фізичних і вольових якостей подаємо у таблиці 1.

За потребою, в усіх рухливих іграх можна використовувати: загадки, заклички, жеребкування, лічилки, мирилки, примовки, скоромовки тощо.

Отже, можна зробити загальні ***висновки***:

1. За результатами публікацій було проаналізовано різноманітні класифікації рухливих ігор (Л.В. Билеєва та І.М. Коротков, І. Боберський, К. Грос, Е.С. Вільчковський, Е.А. Клапаред, Д.А. Колоніца, Н.В. Кудикіна, С.Б. Мудрик, Е.А. Покровський, І. Прокопенко, М. Філітіс, А.В. Цьось, М.К. Шейко та ін.).

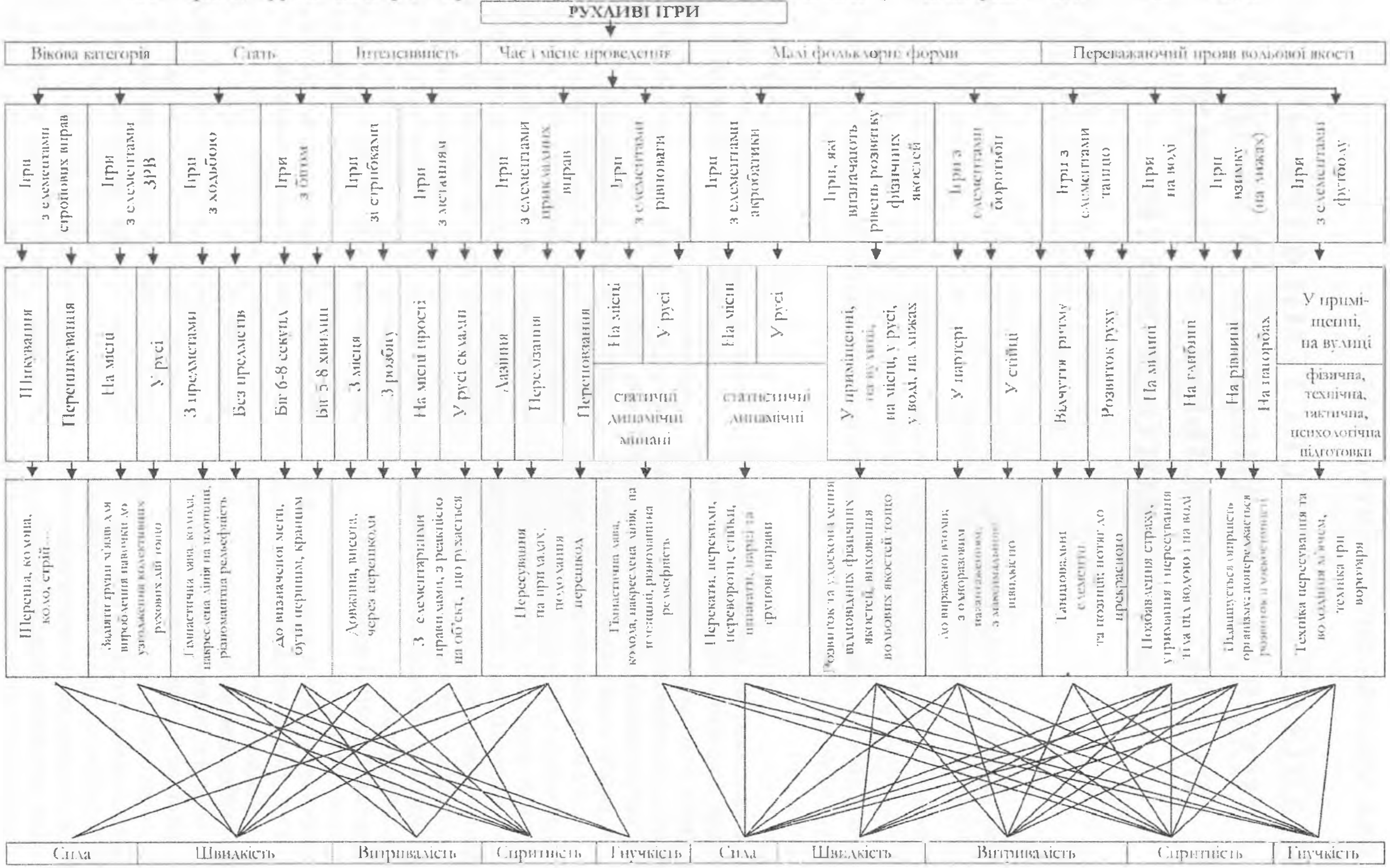
2. Узагальнивши теоретичний і практичний досвід, розробили авторську класифікацію рухливих ігор за характером рухової діяльності та впливом на розвиток фізичних і вольових якостей.

Список використаних джерел

1. Мудрик С.Б. Ефективність застосування національних рухливих ігор на уроках фізичної культури у початковій школі: дис. ...канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.02 / Мудрик Сергій Борисович. – Луцьк, 1999. – 172 с.

Таблиця 1

Класифікація рухливих ігор за характером рухової діяльності та впливом на розвиток фізичних і вольових якостей

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЗМІСТУ
ОСВІТИ

НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЗБІРНИК

ВИПУСК 70

2011

Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОНмолодьспорт України. – К., 2011. – Вип. 70. – 200 с.

Для викладачів, аспірантів, науковців і керівних працівників освіти та навчальних закладів.

Редакційна колегія:

О.А. Удод (головний редактор),
С.В. Кириленко (заступник головного редактора),
Ю.В. Івженко (відповідальний секретар),
Л.Ф. Бурлачук, М.Ф. Бондаренко, М.І. Бурда,
М.Ф. Дмитриченко, Н.М. Кушнаренко, Н.Г. Ничкало,
Л.М. Паламар, Т.О. Пушкарьова, О.Я. Савченко,
В.К. Сидоренко, М.П. Хоменко, В.П. Широчин

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.
Автори несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту інноваційних технологій і змісту освіти.
Видання зареєстровано в Міністерстві юстиції України.
Свідоцтво Серія КВ № 12815-1699Р від 1.06. 2007 р.
Збірник включено до Переліку наукових видань ВАК України, в яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт з педагогічних наук. Постанова № 1-05/8 від 26.01. 2011 р.

Адреса редакції: 03035, Київ-35, вул. Урицького, 36, тел. (044) 248-17-37, 228-11-04.

© Інститут інноваційних технологій і змісту
освіти Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України, 2011

ЗМІСТ

Стародубцева І.В. • Педагогічні умови формування у підлітків соціального досвіду в дитячому оздоровчому центрі 3

Марігодов В.К. • Аналіз ефективності системи дистанційної освіти на основі когнітивної карти 7

Тищенко С.М. • Формування лідерських якостей у підлітків в умовах центру юнацтва та молоді 12

Акмалдінова О.М., Письменна О.О. • Освітянська тематика в англомовній пресі 17

Бойко-Бузиль Ю.Ю. • Сучасні підходи до викладання у вищій школі навчальної дисципліни «Психологічна експертиза» 24

Жигадло Г.Б. • Теоретичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до проведення спортивних ігор 28

Кононец Н.В., Краєва Л.М. • Упровадження сучасних повітніх технологій навчання у навчальний процес аграрних коледжів 34

Зуєнко Н.О. • Методологічні аспекти формування комунікативної культури майбутніх аграріїв у процесі професійної підготовки 42

Погоріла Н.І. • Сучасні освітні технології як засіб формування ключових компетенцій у студентів-агрономів у коледжах 46

Пузир Т.М. • Інноваційні технології в процесі формування екологічної освіти 54

Клясен Н.Л. • Комунікативні здібності вчителя у висвітленні вітчизняних та зарубіжних дослідників 58

Шенгелай М.О. • Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: етапи розвитку 61

Снісаренко О., Снігар Л. • Підготовка науково-педагогічних працівників в умовах євроінтеграції 65

Павлюк Л.В. • Долсліднишькі вміння як чинник забезпечення самостійної роботи студентів 72

Давидюк Н.Ю. • Комплексна програма розвитку професійної компетентності методистів позашкільних навчальних закладів у післядипломній педагогічній освіті 80

Мандрик Л.М. • Ретроспективний аналіз феномену «гендерна культура» 87

Тимчик М.В. • Фізичне виховання учнів середніх класів у процесі спортивних ігор 93

Осадченко І.І. • Класифікація ситуаційних завдань у контексті застосування технології ситуаційного навчання у підготовці майбутніх учителів початкової школи 98

Вайнтрауб М.А. • Методичні підходи до структурування компетентностей сучасного майбутнього кваліфікованого робітника з металообробки в ПТНЗ 105

Чернякова А.В. • Стратегії запобігання насильства в загальноосвітніх школах США 113

Козак Г.М. • Комп'ютерно орієнтований навчально-методичний комплекс дисципліни 117

Глазунова О.Г. • Методика застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для вимірювання залишкових знань студентів 123

Діхтяренко З.М. • Психолого-педагогічна класифікація рухливих ігор 131

Орленко Н.А. • Аналіз сучасної системи фізичного виховання майбутніх пілотів у вищих навчальних закладах авіаційного профілю 140

Іваненко Н.В. • Професійна підготовка стюардів на стадіонах Європи 147

Демешкант Н.А. • Екологічна освіта – досвід та здобутки польських науково-дослідних та освітніх установ 153

Нерух Н.В., Кіко С.В. • Формування громадянської позиції студентів у процесі професійної підготовки в аграрному ВНЗ 158

Кандрашова Л.І. • Ділова гра як засіб активізації професійно-пізнавальної діяльності студентів-агрономів у ВНЗ 167

Шишкін Г.О., Барканов А.Б. • Професійно спрямоване навчання фізики в технологічних коледжах 173

Анотації 180